

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קמב

הגמרא עוסקת בשאלה האם 'המזכה לעובר קנה'? כלומר האם ניתן לזכות מתנה לעובר במעי אמו. לדעת רב הונא לא ניתן לזכות לעובר כלל. לדעת רב נחמן לא ניתן לזכות לו באופן שיזכה במתנה עכשיו כשהוא עובר, אבל ניתן לזכות לו בכדי שיזכה בה לאחר שיצא לאויר העולם. הגמרא מביאה דעה שלישית בענין.

ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה קנה: בכל מקרה ניתן לזכות לעובר, אפילו כדי שיזכה במתנה עכשיו עוד קודם שיצא לאויר העולם.

אמר רב ששת מנא אמינא לה: מניין לקחתי את שיטתי?

דתיניא גר שמת ובזבזו וכו' ובראשונה לא קנה: גר שנתגייר הרי הוא כקטן שנולד מחדש ואין לו קרבת משפחה עם קרוביו הגויים. ולכן אם הוא מת ללא ילדים, אין לו יורשים ונכסיו הפקר לכל.

גר שמת ובאו אנשים ובזזו את נכסיו, ואחר כך התברר שאשתו מעוברת, הם חייבים להחזיר את הנכסים. ואם אחר כך התברר שאשתו הפילה את העובר, עליהם להחזיק שוב בנכסים. ומי שהחזיק רק בפעם הראשונה לא קנה אותם, כי החזקה לא הועילה לו אז, אלא מי שהחזיק בפעם השניה קנה אותם. עד כאן הברייתא.

ואי סלקא דעתך עובר לא קני, למה להו אחזוקי בשניה? הא אחזיקו להו חדא זימנא! אם נאמר שהמזכה לעובר (שיזכה בנכסים מיידית) לא קנה העובר, אם כן העובר כלל לא ירש את הנכסים. ומדוע עליהם להחזיק פעם שניה בנכסים? הרי מי שהחזיק בפעם הראשונה זכה בנכסים! אלא בהכרח שהעובר זכה בנכסים ולכן לאחר שמת עליהם להחזיק בהם פעם שניה.

דחיי: **אמר אביי:** אין ראייה מירושה של עובר למזכה מתנה לעובר. כי שם העובר זוכה בירושה משום שהיא באה מאליה.

רבא אמר: גם בירושה הבאה מאליה עובר לא זוכה. והסיבה שהמחזיקים בנכסים בפעם הראשונה לא קנו אותם, בגלל שהם היו מסופקים שמא יש לגר יורשים. ולכן החזקה הזו היתה רפויה בידם ולא התכוונו לעשות חזקה גמורה.

שאלה: מאי בינייהו? מה הנפקא מינה בין אביו לרבא? תשובה: **איכא בינייהו ששמעו בו שמת ולא מת ואחר כך מת:** במקרה שהמחזיקים בנכסי הגר שמעו שיש לו עובר אך שמעו שהוא מת. והאמת היתה שבאותו זמן שהם החזיקו בנכסים הוא לא מת, אלא רק אחר כך הוא מת, ואז באו אנשים אחרים והחזיקו בנכסים פעם שניה. לדעת אביו האנשים השניים זכו בנכסים. בגלל שכאשר מת האב היה העובר חי והוא ירש את הנכסים שלו, למרות שהוא עובר, כי זו ירושה הבאה מאליה. וממילא החזקה שעשו הראשונים לא הועילה. לדעת רבא הראשונים זכו בנכסים. כי למרות שהעובר היה חי כשמת האב, הוא לא זכה בנכסים. וכאן החזקה של הראשונים היא חזקה מעולה, משום שלא היה להם שום ספק שהם הזוכים בנכסים והתכוונו לעשות חזקה גמורה.

הגמרא מביאה ראייה מהמשנה במסכת נידה ש'המזכה לעובר לא קנה'.

תא שמע תינוק בן יום אחד נוהל ומנחיל: אם מת אביו הוא יורש אותו, ואם התינוק ימות לאחר מכן הוא מנחיל את קרוביו בירושה שירש מאביו. מדברי המשנה הזו משמע שדוקא תינוק בן יום אחד יורש, אך לא עובר. מוכח שהמזכה לעובר, לא קנה העובר!

דחיה: הא אמר רב ששת נוהל בנכסי האם וכו': המשנה מדברת בתינוק שיורש את אימו שמתה, וכשהוא מת הוא מנחיל את הירושה הזו לאחים שלו מהאבא שהם בני אשה אחרת. ולכן כאן דוקא תינוק בן יום אחד יכול להנחיל אותם ולא עובר. משום שהמציאות היא שאשה מעוברת שמתה, העובר שלה מת קודם למיתתה. והדין הוא ש'אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב'. כלומר הוא לא יכול לאחר מותו לירש את הנכסים ואז להעביר אותם לאחיו מן האב.

ביאור הדבר. אדם שמת, ולאחר מכן מת קרוב משפחתו שהוא אמור להיות יורש שלו, הוא יורש אותו בקבר ומוריש את הירושה הזו לבניו. אבל אם אין לו בנים, הוא לא יכול לירש בקבר נכסים מצד אימו ולהוריש אותם לקרוביו מצד אביו.

קושיא: למימרא דהוא מיית ברישא, והא הוה עובדא ופרכס תלתא פרכסי: אתה רוצה לומר שהעובר מת קודם לאמא, אבל היה מעשה כזה והעובר פרכס שלוש פרכסים לאחר מיתת אימו. מוכח שהוא מת אחריה.

תירוץ: אמר **מר בר רב אשי מידי דהוה אזנב הלטאה שמפרכסת:** הפירכוסים הללו אינם מעידים על כך שהוא היה חי. אלא זה כמו זנב הלטאה שלאחר שהוא נחתך ממנה הוא ממשיך לפרכס, למרות שהוא כבר לא מחובר אליה.

מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר: ביאור נוסף למשנה במסכת נידה, (הדוחה את הראייה). מה שאומרת המשנה 'תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל' הכוונה שהוא ממעט בחלק הבכורה של אחיו.

דהיינו אם האבא מת והשאיר אחריו שני בנים, ראובן הבכור ושמעון. ואשתו של האב מעוברת. לא מחשבים את העובר ביחס לחלק 'הבכורה' של ראובן, אלא רק ביחס לחלק 'הפשוט' של כל הבנים.

כגון אם השאיר האב 12 מנה, דבר ראשון קובעים את חלק הבכורה. וכאן לא מחשבים את העובר, ולכן מחלקים את ה-12 מנים לשלוש חלקים, כי ראובן אמור לקבל פי שניים. נמצא שראובן מקבל 4 מנים עבור חלק הבכורה שלו. ולאחר מכן לוקחים את ה-8 מנים הנותרים ומחלקים אותם ל-3, כי כאן כן מחשבים את העובר כאחד מהאחים, וכל אחד מקבל שני מנים ושני שלישי מנה. (ואם ימות העובר, ירשו אותו שני האחים שווה בשווה).

הסיבה שעובר לא ממעט מחלק הבכורה, בגלל שבפרשת בכורה כתוב **"וְיָלְדוּ לוֹ בָּנִים"** ללמד שדוקא כשנולדו לו בנים הבכור מקבל פי שניים מהבנים, אבל אינו מקבל פי שניים מעובר.

דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא וכו': כנ"ל.

בסורא מתנו הכי, בפומבדיתא מתנו הכי וכו': בסורא אמרו את דברי מר בריה דרב יוסף כנ"ל, אבל בפומבדיתא אמר אותם באופן אחר.

ככור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מהנכסים. בגלל שבפרשת בכורה כתוב **"כִּי אֶת הַבְּכֹר ... יָכִיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם"** ללמד שדווקא בן שנולד בחיי האב שהאב 'מכיר אותו' מקבל פי שניים (ואפילו אם לא ראה אותו אביו מעולם, האו ראוי להכירו), ולא עובר שנולד לאחר מיתתו שלא הכירו מעולם.

והלכתא ככל הני לישי דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: ההלכה כשני הלשונות הללו בדברי מר בריה דרב יוסף משמו של רבא, גם של סורא וגם של פומבדיתא.

אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן המזכה לעובר וכו': הדין הוא שהמזכה לעובר לא קנה. ואם תקשה ותאמר הרי במשנתנו כתוב שהמזכה לעובר כן קנה, שהרי האומר 'אם תלד אשתי זכר יטול מנה' וילדה זכר הוא נוטל מנה.

התשובה היא שבמשנתנו זהו דין מיוחד. כי מדובר בעובר שהוא בנו של המזכה, ובכזה מקרה העובר כן קונה, כי דעתו של אדם קרובה אצל בנו והוא מקנה לו בלב שלם. אבל המזכה לעובר אחר שאינו בנו לא קנה העובר.

אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה וכו': צא ותביא לי עשרה אנשים כדי שאומר בפניהם שההלכה המזכה לעובר קנה, לפרסם את הדבר.

והלכתא המזכה לעובר לא קנה: דהיינו לעובר שאינו בנו. אבל לעובר בנו קנה, וכדברי רבי יצחק אמר רבי יוחנן הנ"ל.

*

הוא דאמר לדביתו וכו': מעשה באדם שהתחתן פעם שניה ואמר לאשתו 'נכסי ינתנו לבנים שיוולדו לי ממך'. בא בנו הגדול מהאשה הראשונה ושאל אותו 'אותו האיש מה יהיה עליו?' כלומר האם אני לא אקבל כלום? אמר לו האבא 'לך תקנה כאחד מהבנים' כלומר אתה תקבל חלק כמו כל אחד מהבנים שיוולדו לי מהאשה הזו. עד כאן המעשה. הגמרא מבארת ושואלת -

הנך ודאי לא קנו וכו': הבנים שיוולדו לאשה הזו, ודאי לא זכו בנכסים (מכח המתנה הזו). בגלל שכשהאבא אמר שהם יקבלו היא עדיין לא היתה מעוברת, והם לא היו כלל בעולם. השאלה היא האם 'אית חולק לטליא במקום בנאי' כלומר האם הבן הגדול הנחשב כמו 'טלה' בין הבנים הקטנים ('נער' מכונה טליא = טלה) יקבל חלק נוסף בירושה מכח המתנה הזו, או לא.

דהיינו, כשימות האב יירשו כל הבנים את הירושה ביחד. כגון אם לבסוף ילדה לו אשתו השניה שלוש ילדים, נמצא שיש כאן ארבע בנים יורשים. מחלקים את הירושה ל-4 חלקים. הגדול מקבל חלק אחד, וזהו חלק שהוא מקבל מכח המתנה

שהבטיח לו האב. לאחר מכן מחלקים את שלושת החלקים הנותרים ל-4 וכל אחד מקבל את חלקו מכח הירושה. זה צד אחד.

או שהגדול לא מקבל חלק במתנה ביחס לבנים, אלא מחלקים את כל הנכסים ל-4 חלקים וכל אחד מקבל חלק אחד.

רבי אבין ורבי מיישא וכו': נחלקו בדבר האמוראים לשתי קבוצות. רבי אבין ורבי מיישא ורבי ירמיה אמרו שהוא מקבל חלק נוסף. ואילו רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא אמרו שהוא לא מקבל.

אמר ליה רבי אבהו לרבי ירמיה - הלכתא כוותן או הלכתא כותייכו? האם הלכה כמו הקבוצה שלנו שהוא לא מקבל, או כמותכם שהוא כן מקבל?

אמר ליה - פשיטא דהלכתא כוותן דקשישנא מינייכו ולא הלכתא כוותייכו דדרדקי אתון: פשוט שהלכה כמותנו כי אנחנו מבוגרים ממכם ואתם צעירים.

אמר ליה - מידי בקשישותא תליא מילתא? בטעמא תליא מילתא: האם בזקנה הדבר תלוי? הרי בטעם של הסברא הדבר תלוי, מי שיטתו נראית יותר טובה.

וטעמא מאי? זיל לגביה דרבי אבין דאסברתה ניהליה וכרכיש בה רישיה בי מדרשא: שאל אותו רבי ירמיה - ומה הטעם שלכם? אמר לו רבי אבהו - לך לרבי אבין שהוא היה בקבוצה שלכם והסברתי לו את הטעם שלנו, והוא נענע בראשו והסכים לכך בבית המדרש.

אזל לגביה. א"ל אילו א"ל קני כחמור מי קני? הלך רבי ירמיה אליו, ורבי אבין הסביר לו. הרי אם האבא היה אומר לבן הגדול 'תקנה כמו חמור' האם הוא היה קונה? ברור שלא! כי כמו שחמור אינו קונה גם הוא לא קונה. וכך גם כאן, מכיון שהבנים שיוולדו לה לא קנו את המתנה, גם הוא לא קנה אותה, כי האבא אמר לו שיקנה כמותם.